

MUNI
ARTS

Vývoj zájmen a číslovek

Martin Březina

brezina.martin@phil.muni.cz

Ústav českého jazyka FF MU

PLIN007 Od stč. k nč. (jaro 2024)

6. 5. 2024

analýza textu *Od Borzywogye*

v. 109–128

109. Od Bořivojě, **pirvého** křesťanského kniežěte
110. Kněz Hostivít potom snide,
111. Bořivoj na otcóv stolec vznide.
112. Tehdy Svatopluk u Moravě králem bieše,
113. kněz český **jemu** slúžieše.
114. Jednú kněz Bořivoj [přijěde] k královu dvoru,
115. král **mu** učini velikú vzdoru.
116. Káza **jemu** za stolem na zemi siesti
117. a řka: „Slušie **tobě to** věděti:
118. Cti neslušie pohanu
119. za roveň býti křesťanu.
120. Sěd' se psy, **toť** jest **tvé** právo,
121. ne kněže, ale nemúdrá hlavo —
122. že netbáš na tvórcě **svého**,
123. majě za buoh výra ušatého.“
124. Kněz, **to** uslyšav, **sě** zapole.
125. A jakž brzo by po stole,
126. prosi křista Bořivoj
127. ot Svatopluka, krále moravského,
128. a ot Mitudějě, arcibiskupa velehradského.

vývoj zájmen

vývoj zájmen

bezrodá zájmena

	1. osoba	2. osoba
N	jáz → já	ty
G	mne	tebe
D	mně, mi	tobě, ti
A	mě	tě
L	mně	tobě
I	mnú	tobú → tebú

vývoj zájmen

bezrodá zájmena

	1. osoba	2. osoba
N	jáz → já	ty
G	mě ~ mne	tebe
D	mně, mi	tobě, ti
A	mě ~ mne	tě
L	mně	tobě
I	mnú	tobú → tebú

vývoj zájmen

bezrodá zájmena

	1. osoba	2. osoba
N	jáz → já	ty
G	mě ~ mne	tě ~ tebe
D	mně, mi	tobě, ti
A	mě ~ mne	tě ~ tebe
L	mně	tobě
I	mnú	tobú → tebú

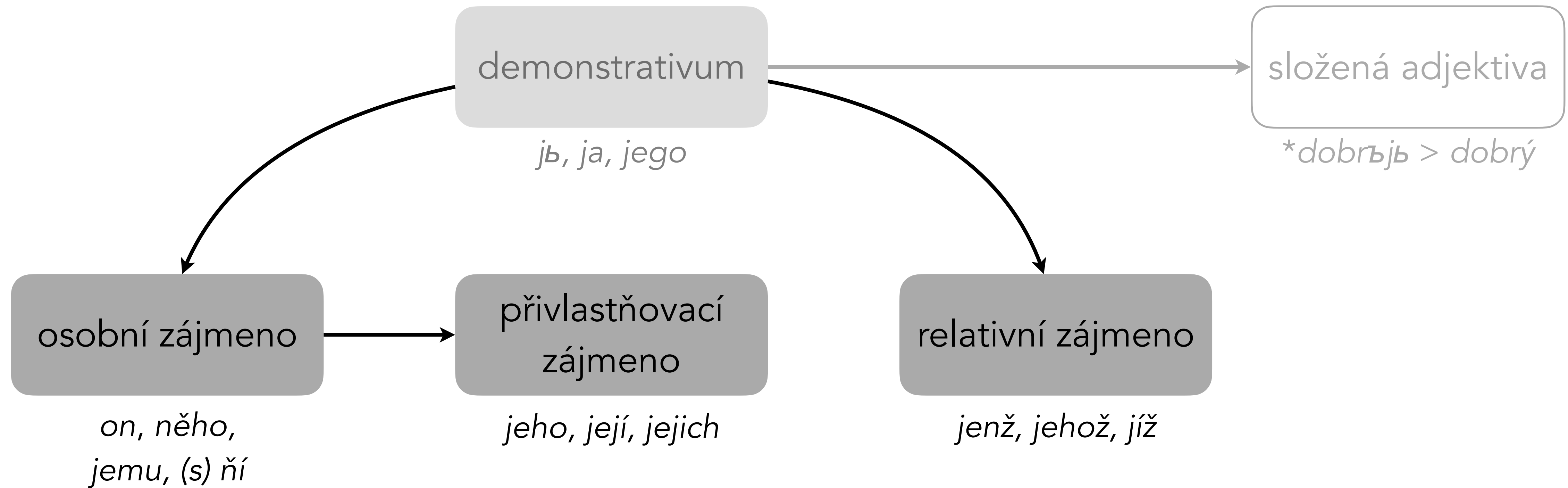
vývoj zájmen

bezrodá zájmena

	1. osoba	2. osoba
N	jáz → já	ty
G	mě ~ mne	tebe
D	mně, mi	tobě, ti
A	mě ~ mne	tě
L	mně	tobě
I	mnú	tobú → tebú

vývoj zájmen

on

vývoj zájmen

on

	m.	n.	f.
N	*jь → on	*je → ono	*ja → ona
G	je(ho), jej, něho, něj		jí, ní
D	je(mu), němu		jí, ní
A	je(ho), jej, něho, něj		ji
L	něm		ní
I	jím, ním		jí, ní

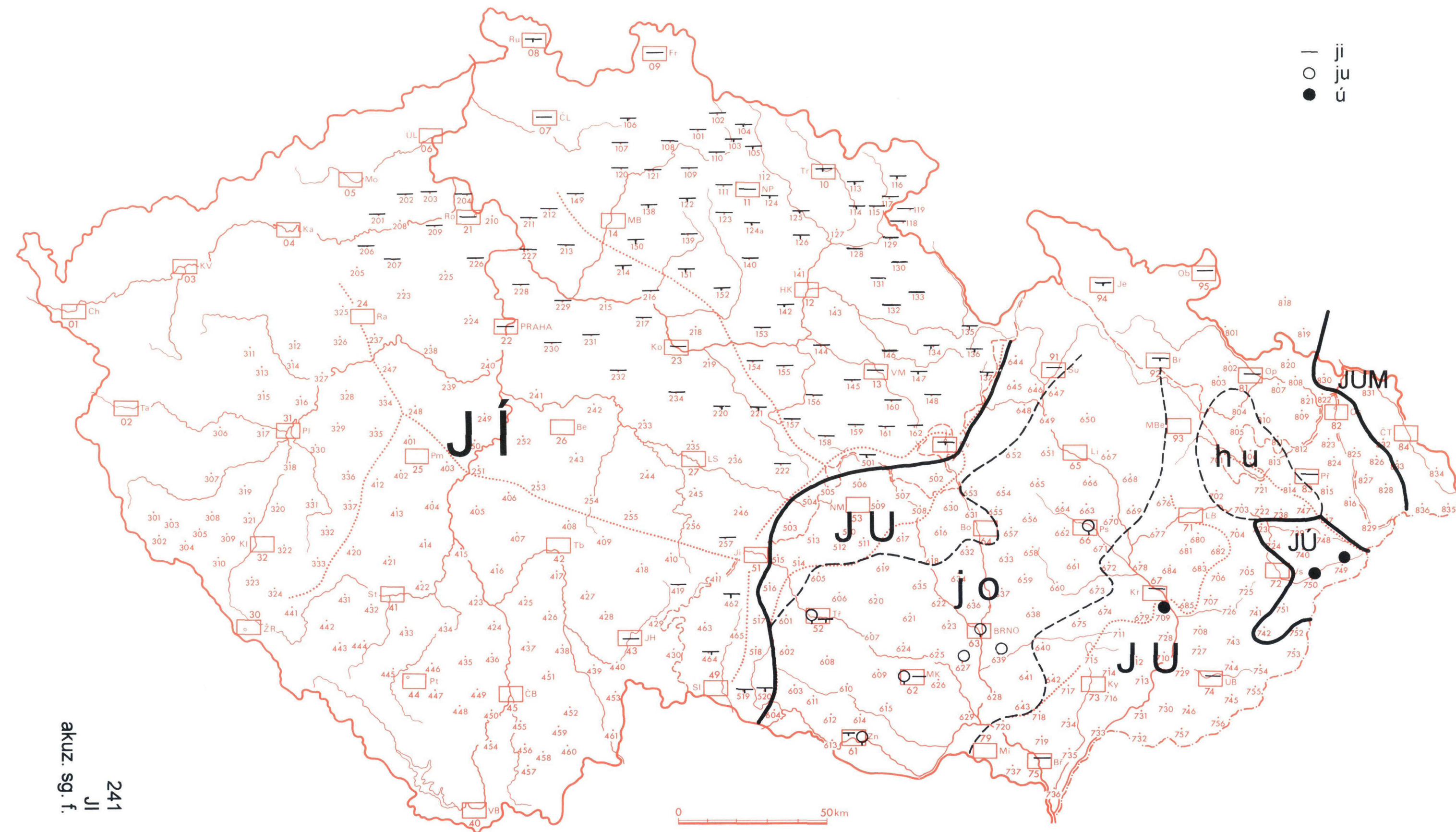
vývoj zájmen

on

	m.	n.	f.
N	*jь → on	*je → ono	*ja → ona
G	je(ho), jej, něho, něj		jí, ní
D	je(mu), němu		jí, ní
A	je(ho), jej, něho, něj		ji
L	něm		ní
I	jím, ním		jí, ní

vývoj zájmen

on

vývoj zájmen

ten

	m.	n.	f.
N	*tъ → ten	to	ta
G	toho		té
D	tomu		tej
A	*tъ → ten, toho	to	tu
L	tom		tej
I	tiem		tú

vývoj zájmen

ten

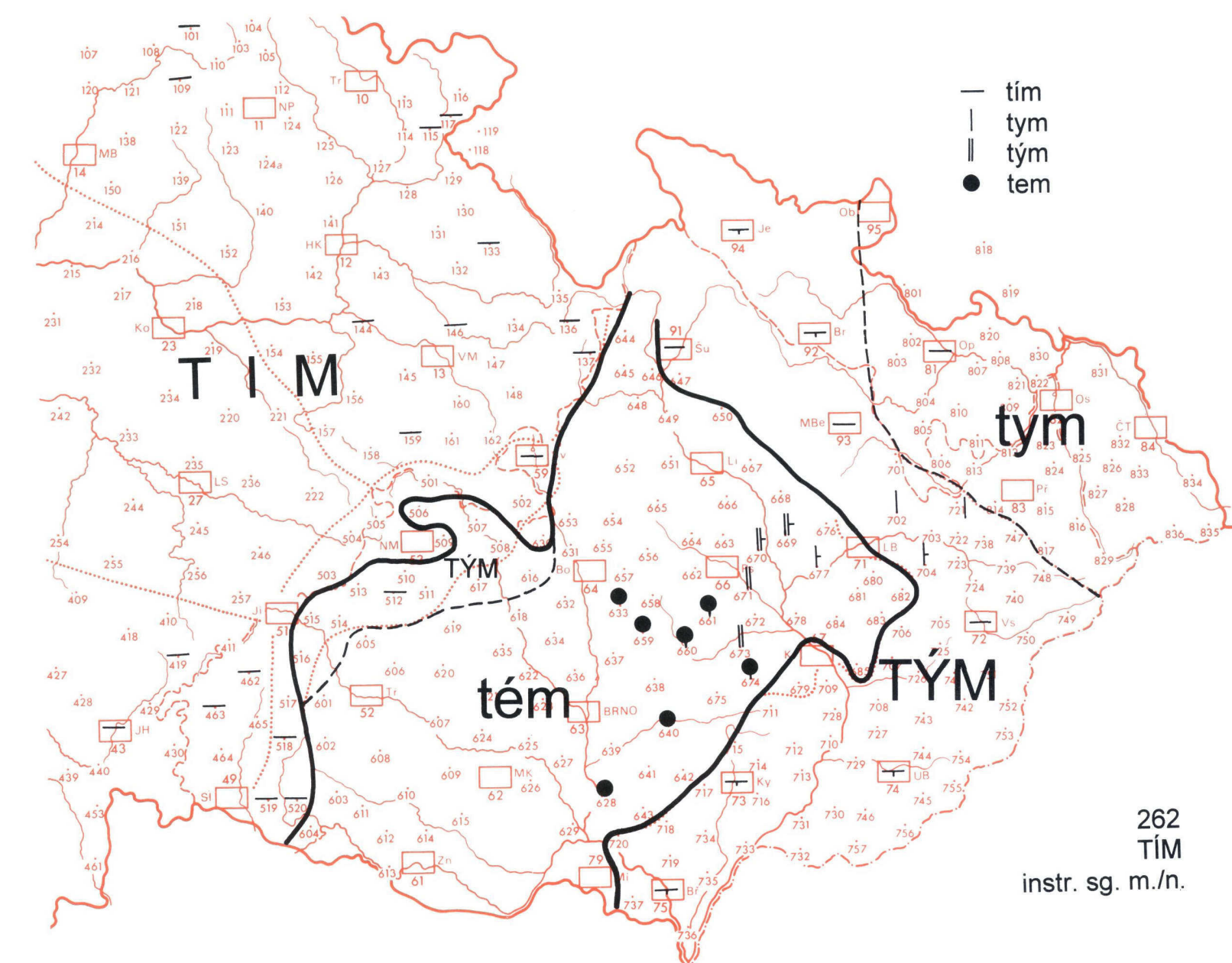
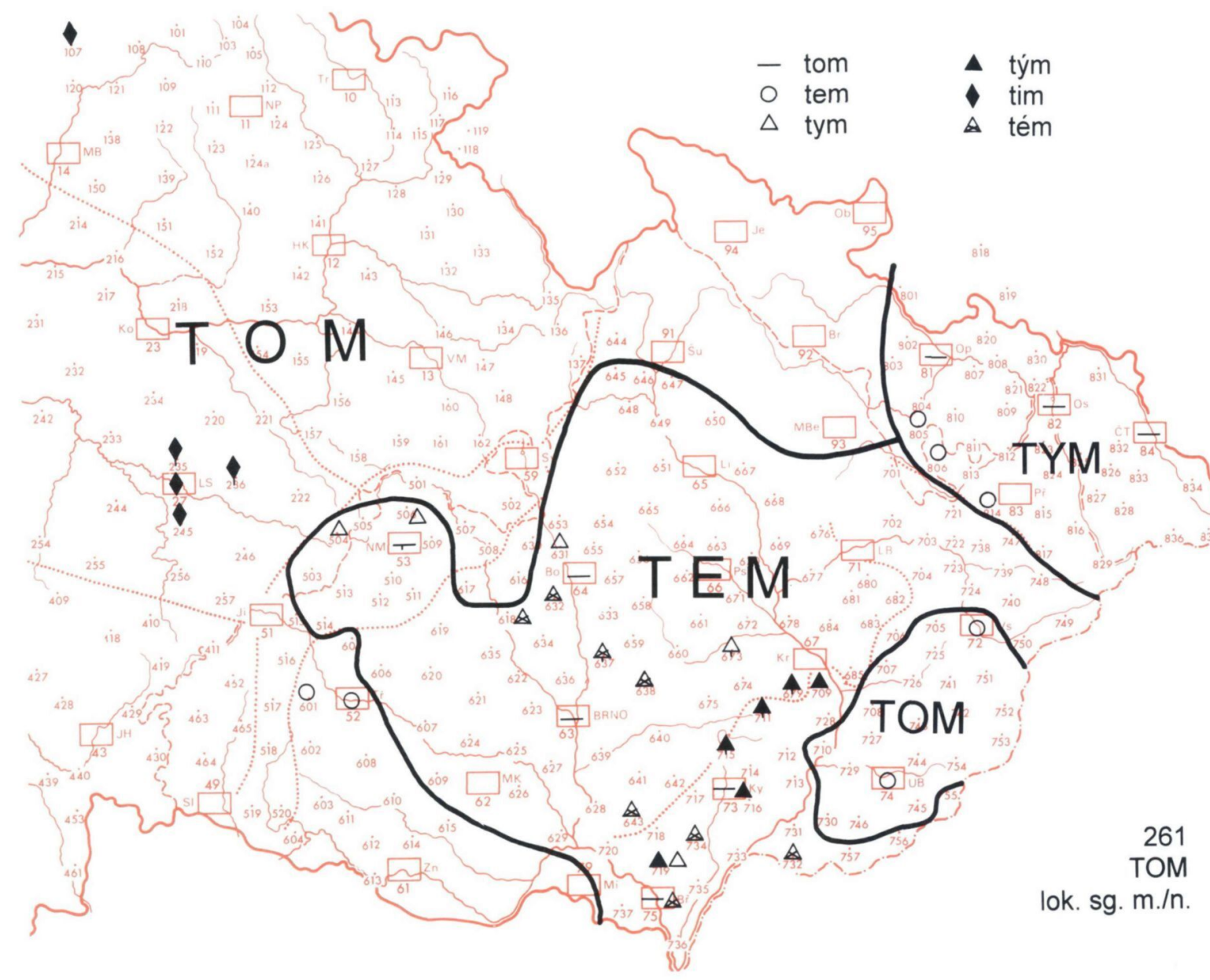
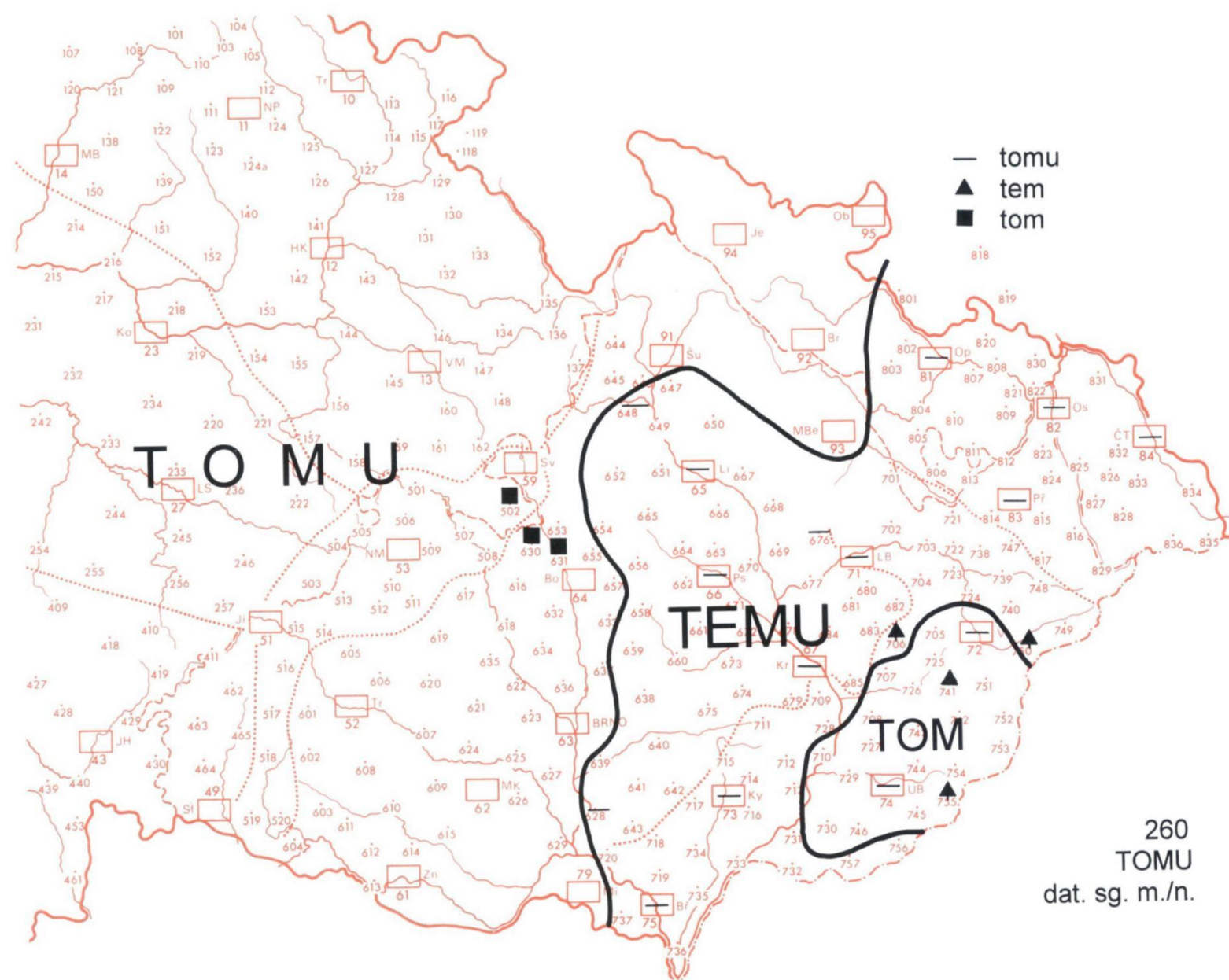
	m.	n.	f.
N	*tъ → ten	to	ta
G	toho → teho*		té
D	tomu → temu*		tej
A	*tъ → ten, toho	to	tu
L	tom → tem*		tej
I	tiem → tým**		tú

*podle měkké zájmenné d. (bez ň-e-ho apod.)

**podle tvrdé adjektivní d. (s mlad-ým apod.)

vývoj zájmen

ten

vývoj zájmen

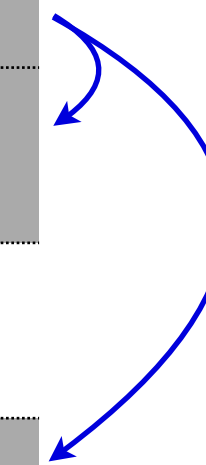
ten

	m.	n.	f.
N	*tъ → ten	to	ta
G	toho → teho*		té
D	tomu → temu*		tej
A	*tъ → ten, toho	to	tu
L	tom → tem*		tej
I	tiem → tým**		tú

vývoj zájmen

ten

	m.	n.	f.
N	*tъ → ten	to	ta
G	toho → teho*		té
D	tomu → temu*		tej → té
A	*tъ → ten, toho	to	tu
L	tom → tem*		tej → té
I	tiem → tým**		tú

vývoj zájmen

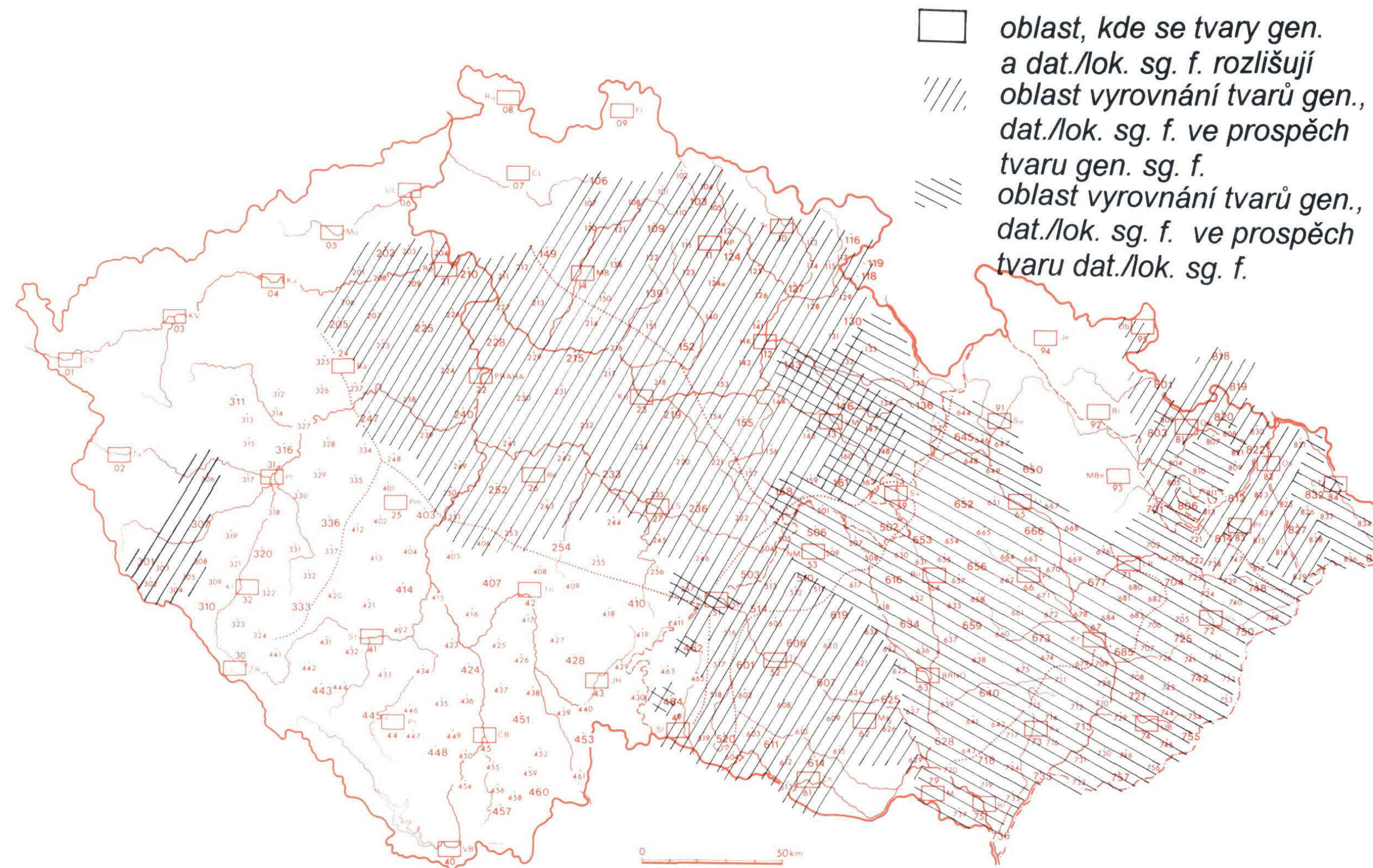
ten

	m.	n.	f.
N	*tъ → ten	to	ta
G	toho → teho*		té → tej
D	tomu → temu*		tej
A	*tъ → ten, toho	to	tu
L	tom → tem*		tej
I	tiem → tým**		tú

vývoj zájmen

ten

205c
DOBŘE
gen., dat.,
lok. sg. f.

vývoj číslovek

vývoj číslovek

řadové číslovky 1–10

1–4 vs. 5—

vývoj číslovek

1 ~ *ten*_{sg.}

	m.	n.	f.
N	jeden kocúr	jedno kotě	jedna kočka
G	jednoho kocúra	jednoho kotěte	jednej kočky
I	jedniem kocúrem	jedniem kotětem	jednú kočkú

vývoj číslovek

1 ~ *ten*_{sg.}

	m.	n.	f.
N	jeden kocúr	jedno kotě	jedna kočka
G	jednoho kocúra	jednoho kotěte	jednej kočky
I	jedniem kocúrem	jedniem kotětem	jednú kočkú

vývoj číslovek

2 ~ *ten*_{du.} – stč.

	m.	n.	f.
N	dva kocúry	dvě kotětě	dvě koččě
G	dvú kocúrú	dvú koťatú	dvú kočkú
I	dvěma kocúroma	dvěma koťatma	dvěma kočkama

vývoj číslovek

2 ~ *ten*_{du.} – nč.

	m.	n.	f.
N	dva kocouři	dvě koťata	dvě kočky
G	dvou kocourů	dvou koťat	dvou koček
I	dvěma kocoury	dvěma koťaty	dvěma kočkami

vývoj číslovek

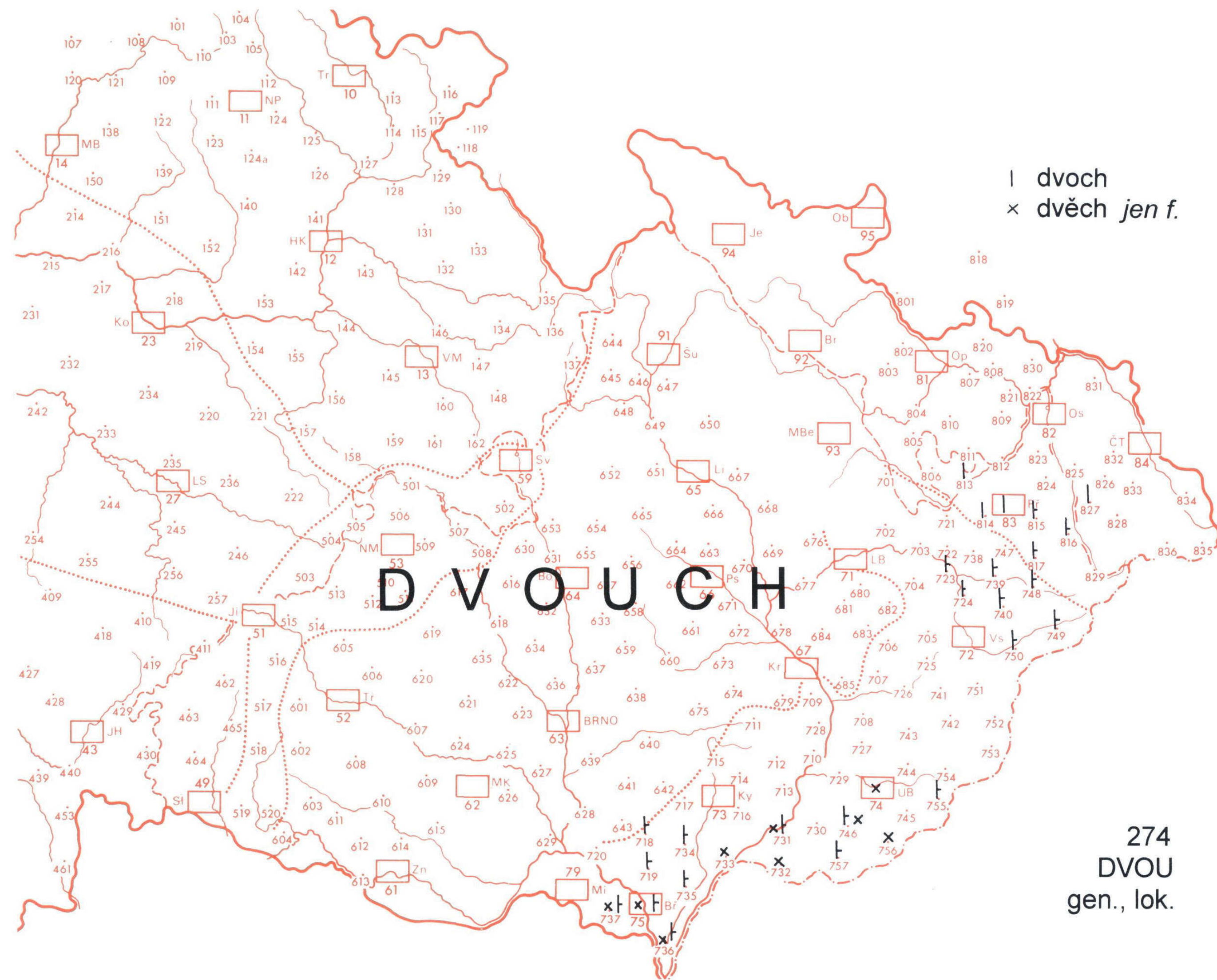
2 ~ *ten*_{du.} – nč.

	m.	n.	f.
N	dva kocouři	dvě koťata	dvě kočky
G	dvouch _{pl.} kocourů	dvouch _{pl.} koťat	dvouch _{pl.} koček
I	dvěma kocoury	dvěma koťaty	dvěma kočkami

vývoj číslovek

2 ~ *ten*_{du.} – nč.

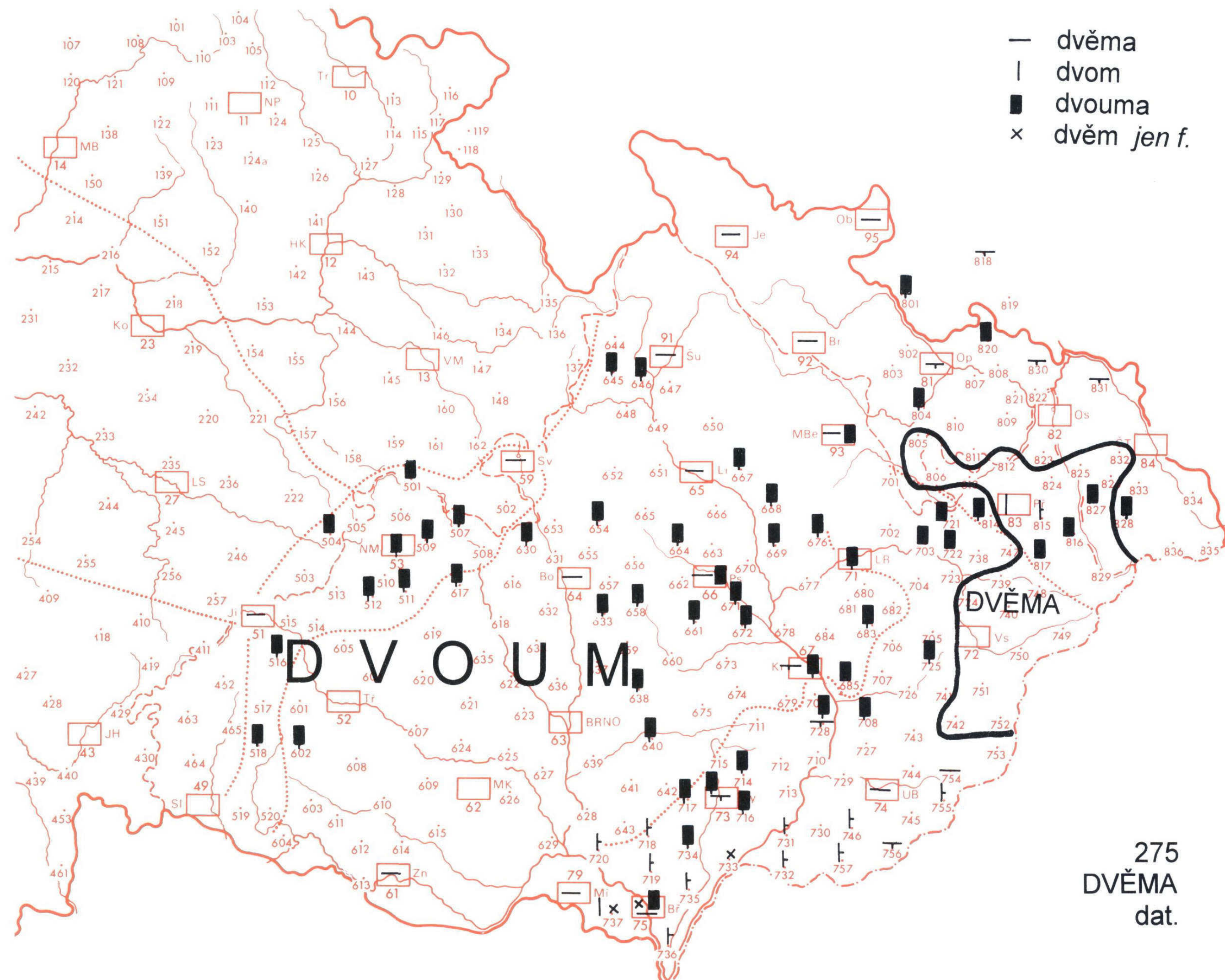
	m.	n.	f.
N	dva kocouři	dvě koťata	dvě kočky
G	dvouch kocourů	dvouch koťat	dvouch koček
I	dvěmi _{pl.} kocoury	dvěmi _{pl.} koťaty	dvěmi _{pl.} kočkami

| dvoch
 x dvěch jen f.

DVOUCH

274
 DVOU
 gen., lok.

vývoj číslovek

3 ~ *i*-kmen_{pl.} – stč.

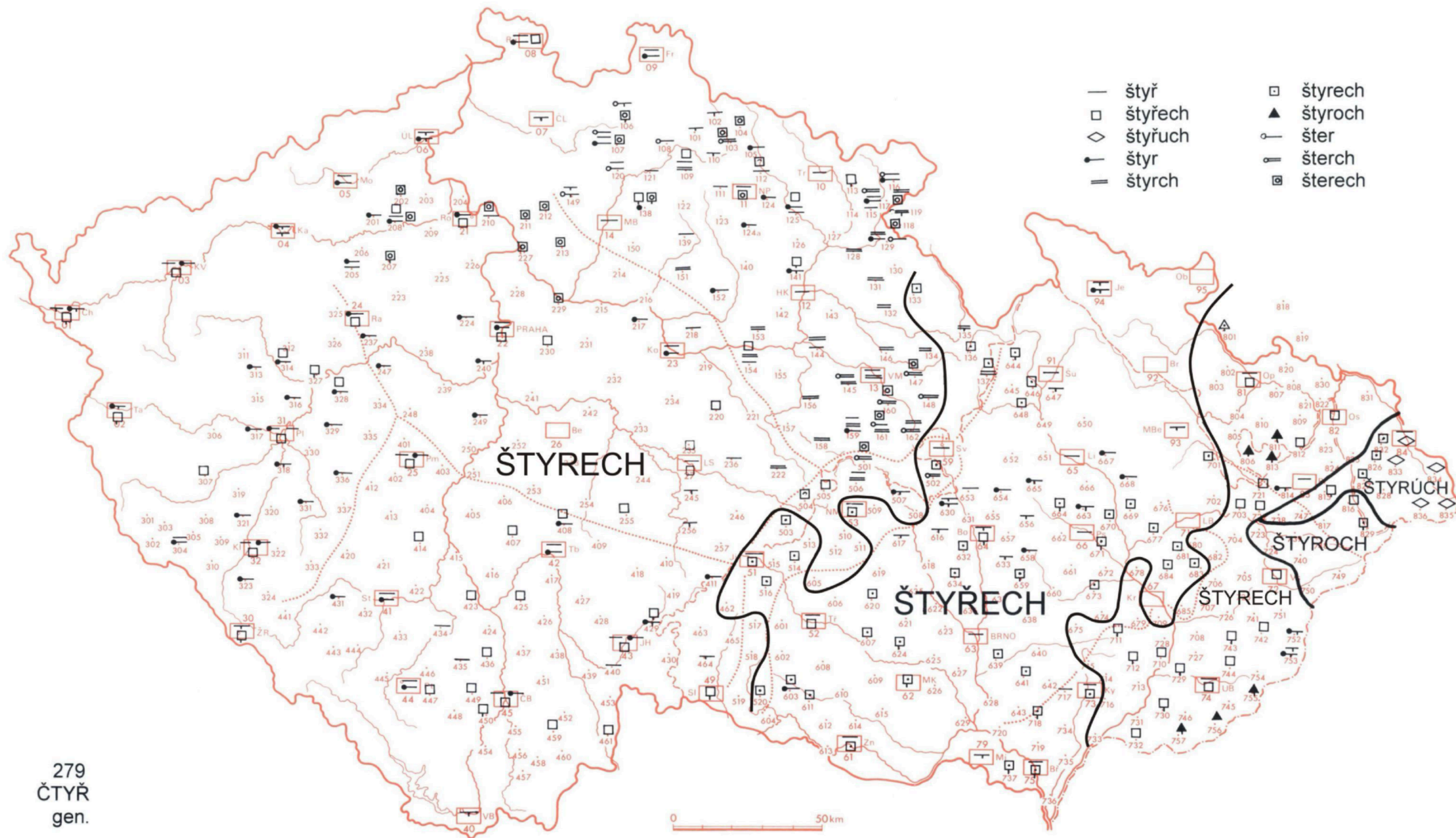
	m.	n.	f.
N	třie kocúři	tři koťata	tři kočky
G	tří kocúróv	tří koťat	tří koček
I	třmi kocúry	třmi koťaty	třmi kočkami

vývoj číslovek

4 ~ *i*-kmen_{pl.} – stč.

	m.	n.	f.
N	čtyřie kocúři	čtyři kořata	čtyři kočky
G	čtyr kocúrov	čtyr kořat	čtyr koček
I	čtyřmi kocúry	čtyřmi kořaty	čtyřmi kočkami

279
ČTYŘ
gen.

vývoj číslovek

5 ~ *i*-kmen_{sg.f} – stč.

	m.	n.	f.
N	pět kocúróv	pět koťat	pět koček
G	pěti kocúróv	pěti koťat	pěti koček
I	pětú kocúróv	pětú koťat	pětú koček

vývoj číslovek

5 ~ *i*-kmen_{sg.f} – nč.

	m.	n.	f.
N	pět kocůrů	pět koťat	pět koček
G	pěti kocůrů	pěti koťat	pěti koček
I	pěťi kocůry _{ins.pl.}	pěťi koťaty _{ins.pl.}	pěťi kočkami _{ins.pl.}